

İKV BİLGİ NOTU

AVRUPA MEDYA ÖZGÜRLÜĞÜ YASASI

Şehnaz DÖLEN, İKV Kıdemli Uzmanı

Avrupa Komisyonu, AB’de medya çoğulculuğunu ve bağımsızlığını korumak amacıyla hazırladığı Avrupa Medya Özgürlüğü Yasası başlıklı tüzük önerisini, 16 Eylül 2022 tarihinde sundu. Tüzük önerisi, kamu ve özel sektörde faaliyet gösteren medyanın yersiz ve haksız baskılara maruz kalmaksızın ve dijital dönüşümü de göz önüne alarak, AB iç pazarındaki sınır ötesi operasyonlarını sürdürebilmelerini sağlamayı amaçlıyor.

İlk olarak Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen’in 2021 yılı Birliğin Durumu konuşmasında Avrupa değerleri olan demokrasi ve özgürlükler kapsamında gündeme getirdiği Avrupa Medya Özgürlüğü Yasası, Birlik üyelerinden özellikle Macaristan ve Polonya’nın medyayı kontrol etme çabalarına ve hukukun üstünlüğü ilkesi ile medya özgürlüğüne karşı yürüttükleri faaliyetlerine karşı cevap niteliği taşıyor. Yasa aynı zamanda, AB’nin demokratik katılım, dezenformasyon, medyanın özgürlüğü ve çoğulculuğu konularına çözüm bulma çabalarının bir parçası.

Avrupa Medya Özgürlüğü Yasası hazırlanırken, Komisyonun hukukun üstünlüğüne ilişkin raporları, Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi’nin gözden geçirilmiş hâline ek olarak, Dijital Hizmetler Yasası, Dijital Piyasalar Yasası ve Dezenformasyon Üzerine Uygulama Kuralları’nın dikkate alındığı belirtiliyor. Yasa son zamanlarda gazetecilerin ve yasarlar karşısında gazeteci haklarının korunmasına yönelik kabul edilmiş tavsiye kararları ve yönergeler ile medya sektörünün dijital dönüşümü, dayanıklılığı ve önemine ilişkin Medya ve Görsel-İşitsel Eylem Planı ve güncellenmiş telif hakları gibi girişimleri tamamlayıcı nitelikte.

Editoryal kararlara siyasi müdahale ve gözetime karşı birtakım önlemleri içeren öneri, editoryal bağımsızlığın yanı sıra sektörde şeffaflık üzerine yoğunlaşıyor. Komisyonun tüzük önerisi;

-Üye Devletlerin, medya hizmeti sağlayıcılarının editoryal özgürlüklerine saygı duymalarını ve haber kaynaklarını daha iyi korumalarını;

-Medya hizmeti sağlayıcılarının sahipleri ile ilgili bilgileri şeffaf olarak ve açıkça paylaşmalarını ve editoryal kararların bağımsızlığını garantileyecek önlemleri almalarını;

-Casus yazılımların medyayı, gazetecileri ve ailelerini hedef alacak şekilde kullanımının önlenmesini;

-Kamu hizmetindeki medya kuruluşlarının bağımsızlığının sağlanabilmesi için finansmanlarının yeterli ve istikrarlı olmasını, yöneticilerinin şeffaf, açık ve ayrımcı olmayan bir süreç sonucunda atanmalarını ve sağladıkları bilgi ve görüşlerin kamu hizmeti misyonları doğrultusunda tarafsız olmasını ve çoğulculuğu yansıtmasını;

-Üye Devletlerin, medya sektöründeki yoğunlaşmaların medya çoğulculuğu ve editoryal bağımsızlık üzerindeki etkisini değerlendirmelerini;

-Üye Devletler tarafından alınan medyayı etkileyebilecek yasal, düzenleyici ve idari önlemlerin yerinde ve orantılı olmasını;

-Devletin reklamları medyaya dağıtım sürecinin şeffaf olmasını;

-Dijital Hizmetler Yasası ile ilişkili olarak, profesyonel standartlara göre üretilen medya içeriğinin gerekçe gösterilmeksizin kaldırılmasına karşı önlem alınmasını ve dezenformasyon olmayan durumlarda büyük çevrimiçi platformların kendi politikalarına uymadığı gerekçesiyle yasal medya içeriklerini kaldırmadan önce medya hizmeti sağlayıcılarına nedenlerini bildirmelerini gerekli kılıyor ve

-Kullanıcılara medya tekliflerini kendi tercihlerine göre kişiselleştirme hakkı getiriyor.

Çıkar çatışmasının açıklanmasına ilişkin önlemleri ve medyada yoğunlaşma konusunu da odağına alan öneri kapsamında ulusal medya yetkili kurumlarından oluşan bağımsız bir Medya Hizmetleri için Avrupa Kurulu (*European Board for Media Services*) yaratılması öngörülüyor. AB medya yasalarının etkili ve tutarlı bir şekilde uygulanmasını teşvik etmek; medya sektörünü etkileyecek ulusal önlemler ve kararlar hakkında görüş bildirmek; kamu güvenliğine tehdit oluşturabilecek AB dışı medyaya ilişkin ulusal önlemleri koordine etmek ve büyük çevrimiçi platformlar ile medya sektörü arasında bir diyalog yapısı oluşturmak Medya Hizmetleri için Avrupa Kurulu'nun görev ve yetkileri arasında belirtiliyor.

Avrupa Komisyonu tarafından editoryal bağımsızlığı teşvik etmek amacıyla sektördeki en iyi uygulamalar bağlamında bir dizi gönüllü önlem içeren Tavsiye Kararı'nın eşlik ettiği Avrupa Medya Özgürlüğü Yasası'na ilişkin tüzük önerisi, bundan sonraki aşamada AP ve Üye Devletler tarafından görüşülecek. Kabul edilmesi hâlinde ise AB genelinde doğrudan uygulanabilecek.

Bazı kesimler tarafından AB'nin özgür basın ve yayıncılar üzerinde daha fazla kontrol elde etmesi anlamına geldiği düşünülerek karşı çıkılan Avrupa Medya Özgürlüğü Yasası'na ilişkin yaptıkları resmi açıklamalarda Uluslararası Basın Kurumu ve Avrupa Yayın Birliği'nin, ilke ve niyet açısından Komisyonun bu girişimini memnuniyetle karşıladıkları ancak içeriğin geliştirilmesine yönelik yapılabilecek önerilerden söz ettikleri görülüyor.